

Bodemkaart van Nederland niet meer actueel

'De bodem bepaalt.' Projectontwikkelaars, beheerders en beleidsmakers zullen dit niet ontkennen. Het is uiterst belangrijk om een goed beeld te hebben van bodemeigenschappen voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied. De bodemkaarten van Nederland bieden daarvoor een schat aan informatie. Maar onnauwkeurige data werken verkeerde keuzes in de hand. Alterra bepleit daarom actualisering van de bodemkaarten. Vooronderzoek in veengebieden laat zien hoeveel veranderingen er in de loop der jaren hebben plaatsgevonden. Door verouderde kaarten te gebruiken worden besluiten op los zand gebaseerd.

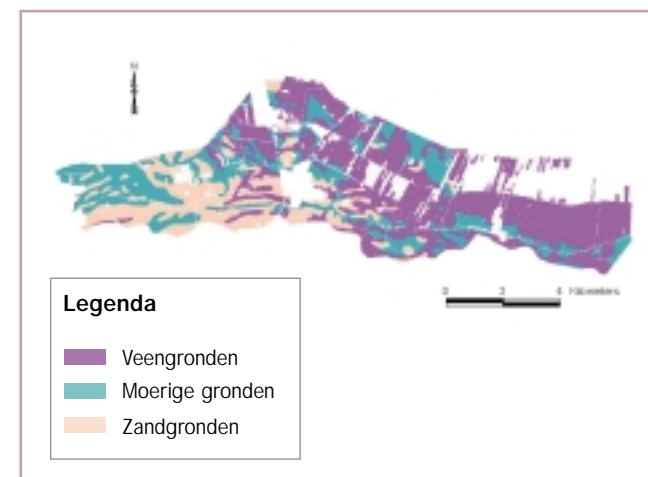


Ondiepe veengronden hebben ongeveer een centimeter per jaar aan dikte verloren

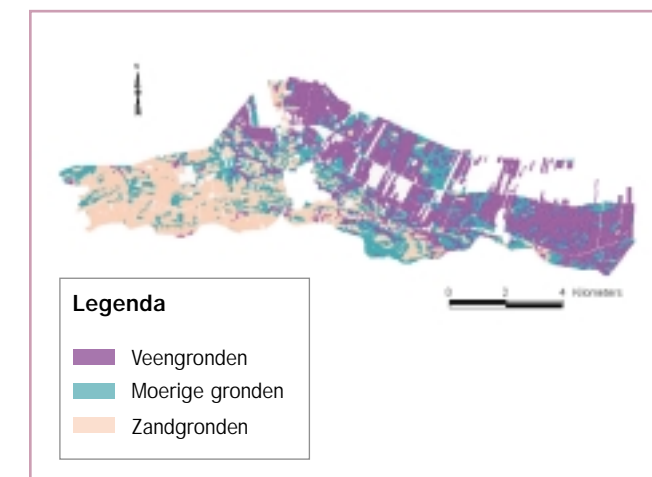
Kies maar een plaats uit in Nederland en Alterra kan u vertellen welk bodemtype daar te vinden is. De Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) staat hiervoor tot onze beschikking. Heel handig voor het plannen van allerlei beheers- en beleidsmaatregelen en voor projectontwikkeling. Essentieel is natuurlijk dat de informatie actueel en correct is. Omdat sommige kaarten echter tientallen jaren oud zijn, is het de hoogste tijd het bestand te actualiseren. We weten bijvoorbeeld dat in de laatste decennia het areaal aan veengronden is afgenomen, maar we weten niet op welke schaal dat is gebeurd.

Nauwkeurig vaststellen

Omdat van het gebied rondom Schoonebeek zowel recente als oude kaarten voorhanden waren, is elke verandering nauwkeurig vast te stellen. Alterra-onderzoeker ing. Matheijs Pleijter licht toe waarom het van belang is de kaarten actueel te houden: 'Bodemgegevens zijn zowel invoerparameters in modellen als de grondslag voor beleid. Ze ondersteunen plannen voor waterbeheer, mestwetgeving, infrastructuur en natuurbeleid. Regionaal en vooral lokaal kunnen blunders worden gemaakt als verkeerde bestanden en kaarten worden gebruikt.' Om de kaarten up-to-date te maken, wordt het huidige bodemtype onderzocht. Voor



Verbreiding veengronden en moerige gronden op de bodemkaart 1980



Verbreiding veengronden en moerige gronden op de bodemkaart 2003

het actualiseren van kaarten is het echter ook noodzakelijk een blik in het verleden en in de toekomst te werpen. Het is van belang te weten hoe het areaal veengronden en moerige gronden zich zal ontwikkelen. Verdwijnen of verslijten van veengronden heeft namelijk niet alleen invloed op het dagelijks beheer van gebieden. Ook effecten van management of van andere voorgenomen activiteiten in dat gebied kunnen vanwege de veranderende bodemeigenschappen moeilijk worden voorspeld.

Bodemtype veranderd

Door bodemkaarten uit 1980, 1991 en 2003 rondom Schoonebeek met elkaar te vergelijken, is te zien dat 47 procent van de veengronden tussen 1980 en 2003 verdween, evenals maar liefst 73 procent van de moerige gronden. Hierdoor zijn het bodemtype en de geschiktheid voor diverse toepassingen, zoals natuur, recreatie en landbouw, werkelijk veranderd. Natuurdoeltypen moeten worden bijgesteld, recreatiegebieden moeten anders worden beheerd en landbouwgronden vragen om een ander bemestingsbeleid. Ook zijn er gevolgen voor het waterbeheer. Omdat grote hoeveelheden veengrond zijn verdwenen, is de ligging van het maaiveld veranderd. Waterbeheerders moeten hun peilbeheer hierop afstemmen. Gegevens van de bovengrond worden gebruikt om landbouwkundige schade ten gevolge van watertekort of wateroverlast te berekenen, bijvoorbeeld met de zogenaamde HELP-tabellen. Uit het onderzoek in Schoonebeek is gebleken dat er onderscheid kan worden

gemaakt in de aard van de bovengrond en de snelheid waarmee de veengronden verdwijnen. Doordat het veen is verdwenen, is de verzadigde doorlatendheid toegenomen en is het waterbergend vermogen van het gebied rondom Schoonebeek verminderd. Bij een laag waterbergend vermogen is de invloed van neerslag op het grondwater groter, waardoor de grondwaterspiegel sneller zal stijgen. Pleijter: 'Het verlies aan veen in het gebied heeft een aantal oorzaken: afgraven van het veen ten behoeve van turfwinning, ontwatering en intensief bodemgebruik door akkerbouw en bebouwing. De turfwinning vond plaats tot de jaren tachtig en lokaal heeft dit verregaande gevolgen gehad voor het areaal aan veengrond. Daarnaast kan globaal worden gesteld dat de ondiepe veengronden ongeveer een centimeter per jaar aan dikte hebben verloren. Door alle activiteiten verandert het humusgehalte in de bodem. Dit heeft invloed op de doorlatendheid van de grond, de draagkracht en de structuur.'

Gemakkelijk beginpunt

De bodemkaart van Schoonebeek 1:50.000 is nog niet geactualiseerd. Wel is in het kader van de herinrichting een actuele bodemkaart 1:10.000 gemaakt. Omdat in 1992 ook al een nieuwe bodemkaart was gemaakt, leende de omgeving van Schoonebeek zich erg goed voor een onderzoek naar het verdwijnen van veengronden, omdat zich in dit gebied grote veranderingen voorgedaan hebben. Het was, door de aanwezigheid van zowel recente kaarten als kaartbladen van de Bodemkaart van Nederland, dus een ge-

makkelijk beginpunt. De recente kaarten werden op een veel kleinere schaal (1:10.000) gemaakt tijdens een onderzoek naar de bodemgesteldheid van het herinrichtingsgebied Schoonebeek. De legenda van deze gedetailleerde kaart werd omgezet naar de legenda van de Bodemkaart van Nederland. Met behulp van GIS-technieken werd de oppervlakte veengronden en moerige gronden bepaald, om vergelijking tussen de kaarten mogelijk te maken. Pleijter: 'We hebben in Schoonebeek een begin gemaakt met de actualisering van de bestanden en laten hier zien welke enorme veranderingen zich de afgelopen twintig jaar in de bodem hebben voorgedaan. We willen hiermee illustreren hoe essentieel het is dat de kaarten worden geactualiseerd. We zijn er nog niet uit hoe we deze actualisatie het beste kunnen aanpakken. In Helmond doen we op dit moment een proefproject. Actualisatie gaat niet alleen over de inhoud, maar ook over de toepasbaarheid van de kaarten, dus over de vraag hoe de behoefte aan bodeminformatie in de kaart kan worden geïntegreerd. Dat wordt een groot en duur project, maar we kunnen het niet laten liggen.' ■

Meer informatie vindt u in Alterra-rapport 1029 'Veengronden en moerige gronden op de Bodemkaart van Nederland anno 2003' door M. Pleijter
Voor prijs en bestelwijze zie pagina 17 e.v.